

ADVIES 30-2007

Betreft : Evaluatie van de sectorgids van de productie van organische meststoffen (dossier Sci Com 2007/25 – G-028).

Advies gevalideerd door het Wetenschappelijk Comité op 12 oktober 2007.

Samenvatting

Dit advies betreft de wetenschappelijke evaluatie van de sectorgids van de productie van organische meststoffen.

De gids is bestemd voor de producenten van organische meststoffen en omvat de verschillende productiestappen, van de aankoop van grondstoffen tot het transport van de eindproducten, met daartussen de eigenlijke productie.

Er wordt aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd om de sectoriële gevarenanalyse alsook de bemonsteringsplannen van de 'Sectorgids productie organische meststoffen' te evalueren.

Het Wetenschappelijk Comité stelt het initiatief van de vzw Belform op prijs om deze gids op te stellen. Het Wetenschappelijk Comité raadt niettemin aan de gids concreter te maken waar het gaat om de betreffende producten, de mogelijke gevaren en de correctieve acties met betrekking tot die gevaren. Dat geldt eveneens voor het document 'Risicoanalyse als basis voor de sectorgids' dat bovendien in de gids zou moeten worden opgenomen. Het Wetenschappelijk Comité raadt ook aan de bemonsteringsplannen voor grondstoffen en eindproducten verder uit te werken.

Summary

This advice concerns the scientific evaluation of the sector guide on the production of organic fertilizers.

Sleutelwoorden

Gids, autocontrole, productie, organische, meststoffen.

1. Referentietermen

1.1. Vraagstelling

Er wordt aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd om de sectoriële gevarenanalyse alsook de bemonsteringsplannen van de 'Sectorgids productie organische meststoffen' te evalueren.

1.2. Wettelijke context

Koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende autocontrole, meldingsplicht en traceerbaarheid in de voedselketen.

Overwegende de besprekingen tijdens de werkgroepvergadering van 26 september 2007 en de plenaire zitting van 12 oktober 2007,

geeft het Wetenschappelijk Comité het volgende advies :

2. Inleiding

De 'Sectorgids productie organische meststoffen (G-028, draft 2 - 25/05/07)' werd ter goedkeuring ingediend bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV).

De gids is een initiatief van de vzw Belform, d.i. de Belgische federatie voor organische meststoffen.

De gids is bestemd voor de producenten van organische meststoffen en omvat de verschillende productiestappen, van de aankoop van grondstoffen tot het transport van de eindproducten, alsook de eigenlijke productie.

3. Advies

3.1. Toepassingsgebied

Voordat een gevarenanalyse kan worden uitgevoerd moeten de bij de gids betrokken eindproducten (alsmede de grondstoffen, zie verder) op nauwkeurige wijze worden geïdentificeerd. Dat is thans niet het geval. Er wordt in het algemeen een omschrijving gegeven van drie categorieën van organische meststoffen waarbij wordt verwezen naar het koninklijk besluit van 7 januari 1998¹. Dit stelt de gebruiker van de gids niet in staat een concreet beeld te krijgen van de producten die als organische meststoffen moeten worden beschouwd. Bovendien lijkt de tweede categorie geen enkele organische meststof te bevatten, maar wel minerale meststoffen. De verschillende soorten van producten die als organische meststoffen moeten worden beschouwd zouden moeten worden weergegeven in een volledige lijst en worden benoemd. Bijvoorbeeld : bloedmeel, dierenmeel, meel van oliekoeken, ontlijmd beendermeel voor meststof, vinasse-extract en guano moeten als enkelvoudige organische meststoffen worden beschouwd. Koemest en pluimveemest, bijvoorbeeld, moeten als samengestelde organische meststoffen worden beschouwd. Meer specifieke organische meststoffen, zoals die waaraan gewasbeschermingsmiddelen of micro-organismen zijn toegevoegd, zouden eveneens met vermelding van de naam in het toepassingsgebied moeten worden weergegeven en in de gids worden behandeld.

Er zou ook een definitie van 'organische meststoffen' moeten worden toegevoegd.

¹ Koninklijk besluit van 7 januari 1998 betreffende de handel in meststoffen, bodemverbeterende middelen en teeltsubstraten.

In verband met samengestelde organische meststoffen raadt het Wetenschappelijk Comité een onderscheid te maken tussen enerzijds organisch-minerale samengestelde meststoffen en anderzijds organische samengestelde meststoffen (cf. toekomstige nationale wetgeving).

Daarenboven meent het Wetenschappelijk Comité dat de gids zich niet zou moeten beperken tot de vaste organische meststoffen maar ook de productie van vloeibare organische meststoffen zou moeten behandelen, zelfs al lijkt dit soort meststoffen thans niet te worden geproduceerd door de producenten van organische meststoffen. Met name drijfmest en vinasse zijn vloeibare organische meststoffen maar die worden niet geproduceerd door de producenten van organische meststoffen.

Het ware bovendien wenselijk aan te geven dat de gids de productie van organische meststoffen behandelt ongeacht het gebruik waarvoor die bestemd zijn, d.w.z. dat het weinig uitmaakt of de meststoffen worden gebruikt in de landbouw, de tuinbouw (bijv. productie van groente- of siergewassen, met inbegrip van de productie van kerstbomen) of in boomkwekerijen (bijv. fruitbomen).

3.2. Gevarenanalyse

Net als de eindproducten (zie hierboven), moeten ook alle bij de vervaardiging daarvan gebruikte grondstoffen duidelijk geïdentificeerd zijn. Dat is thans niet het geval, of toch niet helemaal. De tabel in punt '5.2. Aankoop van grondstoffen' is beperkt tot slechts twee categorieën van grondstoffen en vermeldt slechts een paar parameters die geanalyseerd moeten worden (microbiologische criteria en zware metalen). Er staan ook fouten in de tabel : de norm voor nikkel die is vastgelegd in het besluit van de Vlaamse regering van 5 december 2003² is gelijk aan **50 mg/kg** droge stof en geen 500 mg en de norm voor chroom die is vastgelegd in Verordening nr. 2092/1991³, waarnaar in de gids wordt verwezen, bedraagt **0 mg/kg** droge stof (beslissingsgrens) en niet 250 mg. De tabel zou verder moeten worden uitgewerkt en een volledige en gedetailleerde lijst moeten bevatten van de verschillende grondstoffen die worden gebruikt bij de vervaardiging van organische meststoffen. Zo zouden beendermeel en verenmeel net als, bijvoorbeeld, bloedmeel, guano, pluimveemest en koemest als grondstoffen van dierlijke oorsprong moeten worden aangeduid. Oliekoekenmeel en cacaodoppen zouden, bijvoorbeeld, moeten worden aangeduid als grondstoffen van plantaardige oorsprong. Andere grondstoffen, zoals bijvoorbeeld vinasse, water, bestrijdingsmiddelen en micro-organismen die eventueel aan de meststoffen worden toegevoegd, zouden eveneens gedetailleerd in de tabel moeten worden vermeld.

In het bijzonder geval van organische meststoffen waaraan bestrijdingsmiddelen toegevoegd werden zou de gids de vereisten waaraan deze producten moeten voldoen om in handel te kunnen gebracht worden, ook moeten vermelden. Een overzicht van de informatie die aan de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu in het kader van de erkenningaanvraag moet verstrekt worden, zoals bijvoorbeeld gegevens betreffende de evaluatie van het risico die het gebruik van een dergelijk mengsel (meststof + bestrijdingsmiddel) in termen van voedselveiligheid zou kunnen inhouden, zou ook in de gids moeten opgenomen worden.

Verder zouden voor elk van de grondstoffen ook de eventueel eraan verbonden gevaren van (micro)biologische, fysische of chemische aard duidelijk moeten worden aangegeven. Die zouden dan ook moeten worden geëvalueerd met betrekking tot de ernst ervan voor de gezondheid van mens, dier en plant en met betrekking tot de kans op voorkomen. Zo zijn gevaren van (micro)biologische aard bij voorbaat niet relevant voor de minerale grondstoffen die eventueel in organische meststoffen worden verwerkt, maar wel voor de dierlijke en de plantaardige grondstoffen. Men kan zich bijvoorbeeld ook afvragen of het gevaar voor verontreiniging met GGO⁴ niet in aanmerking zou moeten worden genomen als een relevant gevaar voor plantaardige ingevoerde grondstoffen. Een ander voorbeeld : men kan zich ook

² Besluit van de Vlaamse regering van 5 december 2003 tot vaststelling van het Vlaams reglement inzake afvalvoorkoming en -beheer.

³ Verordening (EG) nr. 2092/91 van 24 juni 1991 inzake de biologische productiemethode en aanduidingen dienaangaande op landbouwproducten en levensmiddelen.

⁴ Genetisch gemodificeerde organismen

afvragen of het gevaar in verband met de aanwezigheid van het vogelgriepvirus in guano niet als relevant moet worden beschouwd, aangezien guano geen enkele behandeling ondergaat voordat die in de organische meststoffen wordt ingemengd, zoals vermeld in bijlage III bij het koninklijk besluit van 7 januari 1998 (uitzondering). Er zou voor de verschillende grondstoffen niet alleen aandacht besteed worden aan zware metalen maar ook aan andere potentiële chemische gevaren zoals bijvoorbeeld dioxinen, PCB's⁵, PAKs⁶ of residuen van chloorhoudende organische bestrijdingsmiddelen.

Verder zou voor elk van de als relevant in aanmerking genomen potentiële gevaren de in acht te nemen norm moeten worden vermeld alsook de bron van de norm. Als er geen norm is, zou een richtwaarde moeten worden aangegeven die de sector in acht wil nemen.

Bovendien moet de gevarenanalyse niet worden beperkt tot de grondstoffen alleen maar moet die ook worden uitgevoerd voor de verschillende stappen van het productieproces (bijv. vermengen, drogen, toevoegen van gewasbeschermingsmiddelen) en voor de verschillende eindproducten. Het document 'Risicoanalyse als basis voor sectorgids' is een degelijke basis maar is thans te algemeen, te theoretisch en zou concreter moeten worden gemaakt en verder uitgewerkt in overeenstemming met de hierbij gegeven aanbevelingen. Daarnaast meent het Wetenschappelijk Comité dat dit document eigenlijk een onderdeel van de gids zou moeten zijn.

Voor elk als relevant geïdentificeerd gevaar moeten ten slotte zo concreet mogelijke correctieve acties worden vermeld die moeten worden genomen om het gevaar weg te nemen of tot een aanvaardbaar niveau te verminderen. De in de gids vermelde correctieve acties zijn soms te algemeen. Verder wijst het Wetenschappelijk Comité erop dat het het 'verduunningsprincipe' onaanvaardbaar vindt en dat de mogelijkheid dat een niet-conform product wordt vernietigd of als afval wordt beschouwd in aanmerking moet worden genomen in de gids en in het document 'Risicoanalyse als basis voor sectorgids'. Zo mag bijvoorbeeld een sterk met zware metalen verontreinigd product niet worden verdund maar moet het als afval worden beschouwd of vernietigd.

3.3. Bemonsteringen en analyses

De gids voorziet voor de inkomende grondstoffen in een visuele en geur controle, " *dit ter voorkoming van chemische, microbiologische of fysische contaminaties*". Met een dergelijke controle kunnen sommige, bijvoorbeeld chemische, verontreinigingen (zoals zware metalen) niet worden opgespoord.

Verder is ook vermeld dat analyses worden uitgevoerd voordat elke grondstof van een welbepaalde leverancier voor het eerst wordt gebruikt en wanneer zich aanzienlijke wijzigingen voordoen in het productieproces of met betrekking tot de herkomst. Dat betekent dat per leverancier slechts één analyse wordt uitgevoerd als diens productieproces of de herkomst van zijn producten geen verandering ondergaan. Dat volstaat niet. De uit te voeren analyses (parameters en frequentie) moeten worden vastgelegd op grond van de gevarenanalyse (zie hierboven) ; een 'risicoproduct', d.w.z. een product waaraan een gevaar verbonden is waarvan de ernst en de kans van voorkomen aanzienlijk zijn, moet vaker worden geanalyseerd.

Wat de eindproducten betreft, stelt de gids dat deze periodiek moeten worden geanalyseerd en alleen op het stuk van de minimumcriteria en de waarborgen (handelskwaliteit). Het Wetenschappelijk Comité meent dat de veiligheid van de gefabriceerde producten eveneens moet worden gecontroleerd en wel door de naleving van de sectoriële normen na te gaan. Zoals eerder vermeld moeten de uit te voeren analyses (parameters en frequentie) op grond van de gevarenanalyse worden vastgelegd.

Verder worden de frequenties van de uit te voeren analyses in de gids vastgelegd al naargelang van de per jaar geproduceerde hoeveelheid organische meststoffen (in duizend ton). Het Wetenschappelijk Comité meent dat de frequenties eveneens per producttype en

⁵ Polychloorbifenylen

⁶ Polycyclische aromatische koolwaterstoffen

per aantal partijen moeten worden vastgelegd zodat ook meer specifieke producties geanalyseerd worden.

Bovendien zou de gids nader moeten ingaan op de methoden die worden toegepast bij het uitvoeren van controles bij het in ontvangst nemen van grondstoffen en op de analyses die worden uitgevoerd op de genomen monsters (van grondstoffen en eindproducten).

Wat meer in het bijzonder de analyses betreft die moeten worden uitgevoerd op het tijdens de productie toegevoegde water (bijlage X), meent het Wetenschappelijk Comité dat een onderscheid zou moeten worden gemaakt tussen de verschillende soorten water met betrekking tot de parameters die moeten worden onderzocht. De keuze van de parameters moet voor elke soort water gebeuren op basis van de vooraf uitgevoerde gevarenanalyse. Oppervlaktewater houdt bijvoorbeeld intrinsiek meer risico voor verontreiniging in dan water uit een welput. Er moet verder worden aangestipt dat het besluit van de Vlaamse regering van 1 juni 1995⁷ ook normen oplegt voor andere parameters, zoals bijvoorbeeld een groot aantal bestrijdingsmiddelen, cadmium, kwik en ook PAKs. Analyse op die parameters zou voor bepaalde watersoorten relevant kunnen zijn (zie ook aanbevelingen inzake de gevarenanalyse in verband met grondstoffen).

3.4. Retourstromen

Het Wetenschappelijk Comité raadt aan de bijzonderheden met betrekking tot de externe of interne retourstromen te illustreren en aan te geven wat wordt verstaan onder 'producten die afwijkingen vertonen'. Er zou bijvoorbeeld een onderscheid kunnen worden gemaakt tussen producten waarvan de etikettering niet conform is en producten waarvan de inhoud een probleem oplevert.

3.5. Versleping

Het Wetenschappelijk Comité raadt ook aan om de problematiek aangaande versleping tijdens de productiefase verder uit te diepen. Er zou in het bijzonder moeten worden ingegaan op de mogelijkheid dat een organische meststof bijproducten van dierlijke oorsprong bevat terwijl dat niet zou mogen. De maatregelen die moeten worden genomen om dergelijke versleping te vermijden en de controles waarin moet worden voorzien om de versleping op te sporen, zouden moeten worden uiteengezet.

4. Conclusie

Het Wetenschappelijk Comité stelt het initiatief van de vzw Belform om deze gids op te stellen op prijs.

Het Wetenschappelijk Comité raadt niettemin aan de gids concreter te maken waar het gaat om de betreffende producten, de mogelijke gevaren en de correctieve acties met betrekking tot die gevaren. Dat geldt eveneens voor het document 'Risicoanalyse als basis voor sectorgids' dat bovendien in de gids zou moeten worden opgenomen.

Het Wetenschappelijk Comité raadt ook aan de bemonsteringsplannen voor grondstoffen en eindproducten verder uit te werken.

Voor het Wetenschappelijk Comité,

Prof. Dr Ir André Huyghebaert.
Voorzitter

Brussel, 26 oktober 2007

⁷ Besluit van de Vlaamse regering van 1 juni 1995 inzake milieuhygiëne.

Referenties

-

Leden van het Wetenschappelijk Comité

Het Wetenschappelijk Comité is samengesteld uit de volgende leden :

V. Baeten, D. Berkvens, C. Bragard, P. Daenens, G. Daube, J. Debevere, P. Delahaut, K. Dierick, R. Ducatelle, L. Herman, A. Huyghebaert, H. Imberechts, L. Pussemier, B. Schiffers, E. Thiry, J. Van Hoof, C. Van Peteghem

Dankbetuiging

Het Wetenschappelijk Comité dankt het wetenschappelijk secretariaat en de leden van de werkgroep voor de voorbereiding van het ontwerpadvies. De werkgroep was samengesteld uit :

Leden Wetenschappelijk Comité	V. Baeten, C. Bragard, L. Pussemier, B. Schiffers (verslaggever)
Externe experts	L. Carlier (ILVO), O. Van Cleemput (UGent), J.-P. Destain (CRA-W)

Wettelijk kader van het advies

Wet van 4 februari 2000 houdende oprichting van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, inzonderheid artikel 8 ;

Koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen ;

Huishoudelijk reglement, bedoeld in artikel 3 van het koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, goedgekeurd door de Minister op 27 maart 2006.

Disclaimer

Het Wetenschappelijk Comité behoudt zich, te allen tijde, het recht voor dit advies te wijzigen indien nieuwe informatie en gegevens ter beschikking komen na de publicatie van deze versie.

Bijlage(n)

-